

Reflexiók a hazai nemzetiségkutatások néhány módszertani kérdéséről

(magyar nyelvű rezümé)

A fenti előadás röviden tárgyalja a magyarországi nemzetiségek szociológiai kutatásának néhány módszertani kérdését, és pedig a hazai szlovákság és németség körében végzett konkrét vizsgálatok tapasztalatainak tükrében.

Az elmúlt években, pontosabban 1989 és 1992 között Komárom-Esztergom megye nemzetiségek lakta községeiben zajlott le az a két kutatás, amely széles tematikus skálán vizsgálta e nemzetiségek életének, gondolkodásának, kötődéseinek, igényeinek és elvárásainak, önismeretének sajátosságait, körvonalait. Ezek a települések 1989-ben és 1992-ben a szlovákok lakta Piliscsév (Čív) és a németek lakta Tarján (Tarian), 1991-ben pedig a szlovákok lakta Tardosbánya (Tardoš) és a németek lakta Vértessomló (Schemling) voltak.

A viszonylag letisztult metodikai modell, amelynek kapcsán az észrevételek megfogalmazódnak: két hazai nemzetiség egyidejű és azonos módszerekkel végzett kutatásának összehasonlító elemzése. Az eredmények a nemzetiségi lakosság reprezentatív mintáján végzett extenzív, kérdőíves felmérés, mélyinterjúkkal kiegészített adatgyűjtés nyomán kerültek feldolgozásra.

Az összehasonlító kutatási és elemzési módszer metodológiai legitimitását azzal biztosított(ák), hogy az egymástól történetileg, kulturálisan, múltbeli és jelenlegi sajátosságok tekintetében eltérő, különböző, de közös gazdasági, társadalmi, politikai környezetben (országban) élő, a magyarsághoz kötődő nemzetiség kérdéseit azonos nagyságrendű minta körében (a nemzetiségi lakosság 10 százalékos reprezentatív mintáján); a kérdezőbiztosokat minden egyes településen a nemzetiségi nyelvet beszélő, a helyi közösséghez tartozó pedagógusok közül választották. A feldolgozási módszerek szintén azonosak voltak.

Az előadás a módszer lehetőségeinek illusztrálására hoz fel és ismertet néhány példát, melyek a viszonyított (összehasonlító) elemzés termékeny voltát igazolják.

Kitér az előadás olyan alapvető módszertani gond megoldási alternatíváira is, mint például a reprezentatív minta kiválasztásának dilemmái nemzetiségi populáció esetén, vagy: a két alapvető szociológiai módszer – a kérdőív és a mélyinterjú – alkalmazásának körülményeire a nemzetiségek körében végzett kutatási gyakorlat során.

A példának felhozott konkrét kutatásokról szóló bővebb tanulmány azóta önálló kötetben is megjelent, Öntudatosodás és önfeladás között címen, a Komárom-Esztergom megyei Önkormányzat kiadásában (Tatabánya, 1993, 135 old.)